

แนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทย
ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*
Guidelines for Sangka Organisation Management in Thailand
Under the Sufficiency Economy Philosophy

พระมหาชาตรี เชื้อบุญจันทร์ (ชาตรี เชื้อบุญจันทร์), พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิต และปัญญวัฒน์ จุฑามาศ
Phramaha Chatree Chaueboonjan (Chatree Chaueboonjan), Phongsak Phetsathit
and Panyawat Juthamas
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: chatree.chau@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการดำเนินการกิจกรรมสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์ 2) ศึกษาปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินการกิจกรรมสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) วิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทย จำนวน 400 วัด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One way ANOVA) และ Multiple regression analysis การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์แนวทางใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเปรียบเทียบประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์ พบว่า ด้านจำนวนพระสงฆ์และสามเณรภายในวัด

*ได้รับบทความ: 30 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 17 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 25 กรกฎาคม 2567
Received: April 30, 2024; Revised: July 17, 2024; Accepted: July 25, 2024

แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ พบว่า ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม ส่งผลต่อประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีทั้งหมด 4 แนว ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี การพัฒนารูปแบบการควบคุมงบประมาณในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างพอประมาณ ส่งเสริมการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการพัฒนาบูรณาการดำเนินงานตามภารกิจของคณะสงฆ์

คำสำคัญ: การจัดการคณะสงฆ์; ประสิทธิภาพ; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research the objectives were to 1) Study and compare the effectiveness of the Sangha missions under the philosophy of Sufficiency Economy classified by factors and characteristics of the Sangha organization. 2) to Study the factors of management of the Sangha organization under the philosophy of Sufficiency Economy that is sent. Effects on the effectiveness of monastic missions under the philosophy of sufficiency economy and 3) to analyze and present guidelines for managing monastic organizations in Thailand under the philosophy of sufficiency economy. It is survey research. The sample group consisted of 400 temple organizations in Thailand. The research instrument was a questionnaire. The reliability value was .89. Statistics used in data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (F-test, One way ANOVA). and Multiple regression analysis. The analysis of the guidelines uses the principles of SWOT Analysis.

The research result finds that:

1. Comparison of the effectiveness of Sangha missions under the philosophy of Sufficiency Economy Classified according to the characteristics of the Sangha organization, it was found that the number of monks and novices within the temple The difference

was statistically significant at the .01 level.

2. Factors in the management of the Sangha organization were found to be in the area of command. Coordination and control affected the effectiveness of the mission of the Sangha under the philosophy of Sufficiency Economy. Overall, the effect was statistically significant at the .01 level.

3. Guidelines for organizing the organization of the Sangha in Thailand under the philosophy of Sufficiency Economy. There are 4 approaches, namely, promotion and development of the study of the Pariyatitham, Dhamma section and Pali section. Developing a budget control model for temple restoration in a modest manner. Promote moral and ethical training in propagating Buddhism and development and integration of operations according to the mission of the Sangha.

Keywords: Sangha Management; Effectiveness; Sufficiency Economy

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนทุกคนให้ทำความดีและเว้น ความชั่วเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุขในอดีตคนไทยดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความเคารพในกฎกติกาของสังคม มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและดำเนินชีวิตแบบพอเพียงคำสอนในพระพุทธศาสนามีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย วิถีของพระพุทธศาสนาจึงเข้าไปมีบทบาทอยู่ในสังคมของคนไทยทุกชนชั้น คนไทยทุกชนชั้นได้นำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุข ความเจริญทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ (กรมการศาสนา, 2560) ปัจจุบันนี้มหาเถรสมาคมมีหน้าที่ในการออกข้อปฏิบัติหน้าที่ภารกิจในการจัดการวัดให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่วัดเป็นสถานที่สำคัญเป็นหน่วยงานปกครอง การดำเนินการกิจคณะสงฆ์ และภารกิจที่มีส่วนร่วมกับพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดเป็นฐานที่สำคัญในการดูแลหมู่สงฆ์รวมทั้งพระพุทธศาสนา ซึ่งองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์มีเกณฑ์ในการดูแลหมู่สงฆ์ได้กำหนดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจเพียงพอตามแผนการพัฒนาสังคมและการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ถึง ฉบับที่ 13 ประเทศไทยได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจเพียงพอมาเป็นหลักสำหรับขับเคลื่อนทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นสำคัญทำตามหลักการสายกลาง ซึ่งต้องระลึกถึงการพัฒนายั่งยืนตลอดชีวิต พระพุทธศาสนาเมื่อกล่าวถึงการพัฒนากิจการบริหาร จะหมายถึงการจัดการตน การจัดการคน และการจัดการงานเป็นสำคัญ การปรับปรุงทัศนคติและ

พฤติกรรมความรับผิดชอบ และการควบคุมตนเอง พระพุทธเจ้าทรงปรารถนาให้สังคมมีการจัดการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งธรรมะ เป็นสังคมที่ยกย่องบูชาและยึดถือธรรมะเป็นหลักเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน ทรงสอน ให้คนเป็นคนดีมีศีลธรรม ละเว้นจากการประพฤติชั่ว มีจิตใจที่เมตตากรุณา และไม่เบียดเบียนกัน ทั้งนี้ การจัดการองค์กรคณะสงฆ์เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการจัดการ 5 ประการ ของฟาโยล (Henri Fayol, 1916) ได้แก่ 1) การวางแผน จัดวางโครงการและแผนปฏิบัติรวมทั้งวิธีปฏิบัติงานไวล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน 2) การจัดองค์การ กำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนคนและการจัดสายงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ 3) การสั่งการ การบริหารงาน ด้านบุคคลอื่น ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา และการพัฒนาบุคลากร และการเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี 4) การประสานงาน ดูแลปฏิบัติงานในฐานะที่ผู้บริหารเป็นหัวหน้าหน่วยงาน และ 5) การควบคุม กิจกรรมด้านต่างๆ ในการควบคุมของหน่วยงานเพื่อให้เกิดมีการร่วมมือและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน ทั้งนี้ การปกครองคณะสงฆ์ได้มีมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาลโดยมีพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปกครองสงฆ์สูงสุดในช่วงระยะต้นพุทธกาลยังไม่มีการบัญญัติพระวินัยในช่วงระยะต้นของพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้ายังมีชีวิต การปกครองคณะสงฆ์นั้นถูกดำเนินโดยพระพุทธเจ้าเอง พระองค์ได้ให้คำแนะนำและกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการปกครองคณะสงฆ์ การเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการงานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ของภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์ ทั้งนี้ วัดเป็นหน่วยงานปกครองและหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดและเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ในการต่างๆ เองมิได้จำเป็นต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่งและสำหรับการบริหารวัดที่มหาเถรสมาคม 2) ด้านการเรียนพระพุทธศาสนา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือการศึกษาวรรณบาลี ซึ่งปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติแผนกบาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ 3) ด้านการช่วยเหลือสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดโรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับทึน 4) ด้านการเผยแผ่ เป็นการเผยแผ่ศาสนาธรรม ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ เป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล 5) ด้านการสาธารณูปการเป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน

หอธรรม ภูมิศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่าเงินอุดหนุนบูรณะวัด 6) ด้านการสาธารณะสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อนโครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาในการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปัญหาการจัดการองค์กรคณะสงฆ์โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการจัดการ 5 ประการ ของฟาโยล (Henri Fayol, 1916) ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การสั่งการ 4) การประสานงาน และ 5) การควบคุม ซึ่งภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการเรียนพระพุทธรศาสนา 3) ด้านการช่วยเหลือสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ 5) ด้านการสาธารณูปการ 6) ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ จากสภาพของปัญหาต่างๆ เป็นเหตุให้วัดเกิดการเปลี่ยนแปลงมีวัดเพิ่มขึ้นทุกปีและจำนวนวัดในประเทศไทยมีแนวโน้มที่มีจำนวนวัดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนที่สังเกตได้ชัดเจน การเพิ่มประสิทธิผลในการบำรุงรักษาวัดเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชนและชุมชนได้ดีขึ้นซึ่งอาจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้จำนวนวัดเพิ่มขึ้นทุกปีในประเทศไทย

จากข้อมูลและประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาสภาพของปัญหาต่างๆ เป็นเหตุให้วัดเกิดการเปลี่ยนแปลงมีวัดเพิ่มขึ้นทุกปีและจำนวนวัดในประเทศไทยมีแนวโน้มที่มีจำนวนวัดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนที่สังเกตได้ชัดเจน การเพิ่มประสิทธิผลในการบำรุงรักษาวัดเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชนและชุมชนได้ดีขึ้นซึ่งอาจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้จำนวนวัดเพิ่มขึ้นทุกปีในประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันปัญหาการขาดแคลนพระภิกษุและสามเณรนอกเขตเมืองส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามวัตถุประสงค์ขององค์กร มีความเหมาะสมตามยุคสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามสังคม และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาใช้ในการจัดการตามภารกิจขององค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยให้เกิดประสิทธิผลสืบต่อไป โดยการนำหลักการจัดการองค์กรและหลักปฏิบัติทางธุรกิจมาปรับใช้ในการจัดการคณะสงฆ์ที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นองค์กรที่มีประสิทธิผลและยั่งยืนจะช่วยให้คณะสงฆ์สามารถทำภารกิจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามความต้องการของสังคมได้ดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการดำเนินการกิจกรรมสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินการกิจกรรมสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้ข้อมูลและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและวิธีการดำเนินการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ด้านประชากร (Population) องค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทย ได้แก่ วัดราษฎร์ 43,379 วัด (องค์กรคณะสงฆ์) และวัดอารามหลวง จำนวน 311 วัด ซึ่งองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยมีจำนวนวัดทั้งหมด 43,690 วัด (องค์กรคณะสงฆ์) ที่มีรายชื่อและได้รับอนุญาตจากมหาเถรสมาคม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีกำหนดกลุ่มตัวอย่างของประชากรผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่; และมอแกน (Krejcie, & Morgan, 1970, pp. 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทย โดยแบ่งตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling) โดยพิจารณาตามเขตการปกครององค์กรคณะสงฆ์ (4 หน) ประกอบด้วย 1) หนกลาง 2) หนเหนือ 3) หนตะวันออก 4) หนใต้ ผู้วิจัยเลือกวิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากตามรายชื่อองค์กรคณะสงฆ์จนครบตามจำนวนที่กำหนด โดยเก็บข้อมูลจากองค์กรคณะสงฆ์ จำนวน 1 วัด (องค์กรคณะสงฆ์) ทั้งนี้ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามเพิ่มอีกจำนวน 450 วัด (องค์กรคณะสงฆ์) เพื่อป้องกันการผิดพลาดและได้ข้อมูลไม่ครบ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างกลับมา จำนวน 400 วัด (องค์กรคณะสงฆ์)

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองวัดในฐานะเป็นผู้ปกครองวัดและมีฐานะเป็นผู้แทนของวัด (องค์กรคณะสงฆ์) จำนวน 1 ฉบับ มี 5 ส่วน ดังนี้ต่อไปนี้เป็นส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ สังกัดนิกายของพระสงฆ์ อายุ พรรษา ระดับการศึกษา (วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ) วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกบาลี) วุฒิการศึกษาสายนักธรรม (แผนกธรรม) โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check list) ส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์ ได้แก่ 1) เขตการปกครององค์กรคณะสงฆ์ (4 หน) 2) ประเภทของวัด 3) สังกัดนิกายของวัด 4) จำนวนพระสงฆ์และสามเณรภายในวัด และ 5) จำนวนบุคลากรที่อยู่ภายใต้การดูแลของวัดอย่างเป็นทางการ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check list) ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การสั่งการ 4) การประสานงาน และ 5) การควบคุม มีข้อคำถามลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ โดยใช้มาตรวัดระดับความคิดเห็นแบบประเมินค่า (Rating Scales) ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการเรียนรู้พระพุทธศาสนา 3) ด้านการช่วยเหลือสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ 5) ด้านการสาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีข้อคำถามลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ โดยใช้มาตรวัดระดับความคิดเห็นแบบประเมินค่า (Rating scales) และส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็น

วิธหาคุนภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (Rovinelli & Hambleton, 1997) โดยค่าดัชนีทราขข้อมีความสอดคล้องที่ได้ 0.5 ถึง 0.8 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามชุดนี้มีคุณภาพในด้านความตรงของเนื้อหาในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

2. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ดำเนินการโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด คำนวนค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา Alpha Coefficient ครอนบาค (Cronbach, 1970) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.893 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามชุดนี้มีคุณภาพในด้านความตรงของเนื้อหาในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3. ด้านการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเอง ส่งไปรษณีย์ไปยังวัดในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจัดส่งแบบสอบถามในเดือนกันยายน พ.ศ. 2566 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2567 โดยใช้ช่องทางส่งไปรษณีย์ จำนวน 450 ฉบับ ถึงวัดในประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลจากวัดละ 1 ฉบับ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเก็บแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้ทั้งหมด 400 ฉบับ

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วย การวิเคราะห์คุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์ ได้แก่ 1) เขตการปกครององค์กรคณะสงฆ์ (4 หน) 2) ประเภทของวัด 3) สังกัดนิกายของวัด 4) จำนวนพระสงฆ์ และสามเณรภายในวัด และ 5) จำนวนบุคลากรที่อยู่ภายใต้การดูแลของวัดอย่างเป็นทางการ โดยการพรรณาสถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การสั่งการ 4) การประสานงาน และ 5) การควบคุม โดยการพรรณาอธิบายลักษณะตัวแปร คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4.2 สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์การเปรียบเทียบประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์ โดยวิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นสองกลุ่ม ด้วยสถิติทดสอบ t (t-test) เพื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นที่มากกว่าสองกลุ่ม วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) สถิติ F (F-test) จะใช้วิธีการหาค่าสถิติ Levene (Levene Statistic) (ปริญา สิริอรรถกุล, 2555, หน้า 13-23) จากการทดสอบ Homogeneity of variance test หากการทดสอบ พบว่า ความแปรปรวนของกลุ่มข้อมูลไม่แตกต่างกัน (p-value มากกว่า .05) การเปรียบเทียบจะใช้ค่าสถิติในตาราง (ANOVA) และหาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) หากการทดสอบ พบว่า ค่าความแปรปรวนของกลุ่มข้อมูลแตกต่างกัน (p-value น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05) การเปรียบเทียบจะใช้ค่าสถิติในตาราง Welch (Welch Test) และหาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Dunnett's T3 2) การหาความสัมพันธ์โดยการวิเคราะห์ปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ MRA (Multiple regression analysis) โดยใช้สถิติ Adjusted R^2 ค่า F และ t

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลของการวิเคราะห์การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการดำเนินภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์แสดงได้ดังนี้ (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของกลุ่มข้อมูลในการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิผลของการดำเนินการกิจกรรมสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์ ($n = 400$)

คุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์	สรุปผลการทดสอบความแปรปรวนของกลุ่มข้อมูลในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ			
	Statistic		P-value	ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ
1. เขตการปกครององค์กรคณะสงฆ์ (4 หน)	Statistic F	1.590	.191	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
2. ประเภทของวัด	Statistic t	-.630	.079	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
3. สังกัดนิกายของวัด	Statistic t	.875	.991	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
4. จำนวนพระสงฆ์และสามเณร	Statistic ^a	7.763**	.001	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
5. จำนวนบุคลากรที่อยู่ภายใต้การดูแลของวัดอย่างเป็นทางการ	Statistic ^a	2.035	.134	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

a. Asymptotically F distributed

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการดำเนินการกิจกรรมสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์ ด้านเขตการปกครององค์กรคณะสงฆ์ (4 หน) ด้านประเภทของวัด ด้านสังกัดนิกายของวัด ด้านจำนวนบุคลากรที่อยู่ภายใต้การดูแลของวัดอย่างเป็นทางการ แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์ ด้านจำนวนพระสงฆ์และสามเณรภายในวัดที่ต่างกันมีประสิทธิผลของการดำเนินการกิจกรรมสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตาม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคุณลักษณะอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินการกิจกรรมสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับประสิทธิผลของการดำเนินภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม ($n = 400$)

ปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	SE	Beta		
(Constant)	.987	.119	-	8.266**	.000
1. การวางแผน	.034	.025	.044	1.330	.184
2. การจัดองค์กร	.029	.018	.052	1.612	.108
3. การสั่งการ	.235	.037	.291	6.416**	.000
4. การประสานงาน	.073	.028	.088	2.600**	.010
5. การควบคุม	.390	.037	.484	10.647**	.000
R = .820, $R^2 = .672$, Adjusted $R^2 = .668$, SEE = .20718, F = 161.321, p-value = .001					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิผลของการดำเนินภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 66.8 (Adjusted $R^2 = .668$) โดยปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ด้านการควบคุม มีน้ำหนักมากที่สุด (Beta = .484) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสั่งการ (Beta = .291) รองลงมา ได้แก่ ด้านการประสานงาน (Beta = .088) ตามลำดับ ในขณะที่ปัจจัยอื่นๆ ส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. สรุปแนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีทั้งหมด 4 แนวทาง ดังนี้ (วัตถุประสงค์ข้อที่ 3)

3.1 แนวทางส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี

ของคณะสงฆ์ภายใต้เงื่อนไขการรอบรู้ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย: เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเงื่อนไขการรอบรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในการดำเนินการกิจของคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเรียนพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในกระบวนการจัดการศึกษาบทบาทของคณะสงฆ์

3.2 แนวทางการพัฒนารูปแบบการควบคุมงบประมาณในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างพอประมาณ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย: เพื่อเพิ่มพัฒนารูปแบบการควบคุมงบประมาณในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างพอประมาณในการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพผลการสาธิตการเป็นกระบวนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ โดยจัดกิจกรรมการพัฒนาภายในวัดที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์การดูแลจัดการวัดเรื่องเสนาสนะและถาวรวัตถุต่างๆ ภายในวัด เพื่อพัฒนารูปแบบการควบคุมงบประมาณให้เหมาะสมกับการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างพอประมาณ

3.3 แนวทางส่งเสริมการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชน วัตถุประสงค์และเป้าหมาย: เพื่อการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชน กระตุ้นความเข้าใจและการกระตุ้นแรงบันดาลใจให้กับเยาวชนในการเป็นผู้สร้างสรรค์และผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในเกิดการเรียนรู้ คุณธรรม ในการเผยแผ่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพและมีประสิทธิผล

3.4 แนวทางการพัฒนาบูรณาการดำเนินงานตามภารกิจของคณะสงฆ์สู่คุณธรรมและรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม วัตถุประสงค์และเป้าหมาย : เพื่อพัฒนาบูรณาการดำเนินงานตามภารกิจของคณะสงฆ์สู่คุณธรรมและรับผิดชอบต่อส่วนรวมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากมีผลต่อการดำเนินงานของทุกๆ ระดับภารกิจศูนย์ในชุมชนพุทธศาสนา การเสริมสร้างการศึกษาและการสอนให้แก่พระสงฆ์และบริหารงานที่เกี่ยวข้องให้มีความโปร่งใสและมีความมีประสิทธิภาพ และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อสังคมในด้านความดีงามและคุณธรรม

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยแนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของการดำเนินการกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์ ด้านเขตการปกครององค์กรคณะสงฆ์ (4 หน) ด้านประเภทของวัด ด้านสังกัดนิกายของวัด ด้านจำนวนบุคลากรที่อยู่ภายใต้การดูแลของวัดอย่างเป็นทางการ แตกต่างอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ และปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์ ด้านจำนวนพระสงฆ์และสามเณรภายในวัดที่ต่างกันมีประสิทธิผลของการดำเนินการกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตาม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคุณลักษณะอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน พระมหาอัครพงษ์ พูลผล (2561) พบว่า ผลการเปรียบเทียบวัดสังกัดอยู่ในคณะสงฆ์แต่ละอำเภอกำลังภาพรวมและรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเจ้าอาวาสต้องมีความเข้าใจหน้าที่ของตนเองและมีแบบแผนในการดูแลพระภิกษุและสามเณรให้ปฏิบัติได้ถูกต้อง ด้านการศึกษาควรจัดการศึกษาให้พระภิกษุและสามเณร มีความรู้ทั้งในส่วนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี และปริยัติสามัญ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรส่งเสริมการศึกษาสำหรับเยาวชนและประชาชนทั่วไป ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้มีความสามารถในการเผยแผ่ การจัดปฏิบัติธรรม ด้านการสาธารณูปการ ควรปรับปรุงที่ศรัทธาให้ความร่วมมือ สวयงามสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็นให้มีความคุ้มค่าในการใช้สอยด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น สร้างถนนสร้างโรงพยาบาลดูแลพระภิกษุสามเณรผู้เจ็บไข้ นำสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาปรีชา เขมนันโท (เหล่าทวีคุณ) (2561) พบว่า เจ้าสำนักจะต้องให้ความสำคัญดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานร่วมกันในทุกกระบวนการในการบริหารเครือข่ายต้องจัดการประชุมพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อวางแผนร่วมกันการบริหารจัดการเชื่อมโยงต่อไปยังเจ้าสำนักพระพุทธธรรมในจังหวัด เชื่อมโยงนำไปปฏิบัติในสำนักของตน ถ้าพบปัญหาอุปสรรคเชื่อมโยงกลับมายังศูนย์กลางข้อมูลประสานงาน

2. ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมได้ร้อยละ 66.8 ($\text{Adjusted } R^2 = .668$) โดยปัจจัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม ส่งผลต่อประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสันติธรรมมาภิรัต (บุญชัย สุนติกโร) (2557) พบว่า มีการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาอย่างจริงจัง สรรหาองค์กรที่จะสนับสนุนเรื่องการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์กรและพัฒนาระบบงาน การพัฒนารูปแบบด้านงานบุคลากร ส่งเสริมบุคลากรให้ไปศึกษาดูงานในด้านที่สนใจหรือที่เกี่ยวข้องกับงานที่ได้รับมอบหมาย มีการจัดอบรมประชุมสัมมนาเพื่อเสริมสร้างให้บุคลากรมีวิสัยทัศน์ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และจัดอบรมบุคลากรในด้านเทคโนโลยี บัญชีการเงิน และระเบียบวินัย มารยาทที่เกี่ยวข้องกับงานปกครองการพัฒนารูปแบบด้านอำนวยการ นำระเบียบกฎหมายของคณะสงฆ์ และของภาครัฐไปสร้างกติกาในการปฏิบัติภารกิจร่วมกัน และให้ยอมรับกฎเกณฑ์เดียวกันเพื่อปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน มีการประเมินผลการปฏิบัติทุกโครงการที่จัดขึ้น และการพัฒนารูปแบบด้านการกำกับดูแลเป็นไปในลักษณะที่ปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข มีการบริหารงานแบบบนลงล่าง และมีคณะกรรมการติดตามแต่ละฝ่ายอย่างใกล้ชิด อีกทั้งต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับภารกิจของคณะสงฆ์ในภาพรวมทั้ง

6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ ซึ่งสอดคล้องกับพระครูปลัดอภิชาติ สุวณฺณโชโต (ทรงกิจวิสุตการ) (2558) พบว่า การศาสนศึกษามีวัฒนธรรมส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีแก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด การลดลงของพระภิกษุสามเณรที่ไม่ได้เรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีอย่าง ต่อเนื่อง การมีหนังสือคอมพิวเตอร์ไว้สำหรับค้นคว้ามิน้อยไม่เพียงพอต่อการค้นคว้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาศรณชัย มหาบุญโญ (2556) พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดเอกภาพทางการศึกษา พร้อมสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญในการเรียนบาลี เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

3. ผลการศึกษาและเสนอแนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การจัดการเรียนรู้ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะต้องเน้นการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ ได้แก่ ด้านการจัดองค์กร ด้านการสั่งการและด้านการควบคุมส่งผลต่อประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นที่การพัฒนาบุคลากร และทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมและการทำงานในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงต้องอาศัยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ ได้แก่ การจัดองค์กร การสั่งการ การประสานงานและการควบคุมที่มีประสิทธิผลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการช่วยเหลือและสงเคราะห์ในคณะสงฆ์ ซึ่งจะช่วยให้ภารกิจเหล่านี้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการช่วยเหลือสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพและความสำเร็จ การเผยแพร่ความรู้และหลักธรรมศาสนาไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการการสอนเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างการเข้าใจและการเชื่อมโยงกับคนในสังคมที่กว้างขวางอีกด้วย ดังนั้น การใช้วิธีการเผยแพร่ที่หลากหลายและเหมาะสมจะช่วยให้คณะสงฆ์สามารถทำภารกิจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสำเร็จในการส่งเสริมศาสนาและคุณค่าทางศาสนาต่อสังคมได้ดียิ่งขึ้น โดยการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการสาธารณูปการจะช่วยให้คณะสงฆ์สามารถสร้างคุณค่าและผลประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและกำหนดเป็นแนวทาง 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภายใต้เงื่อนไขการรอบรู้ 2) การพัฒนารูปแบบการควบคุมงบประมาณในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างพอประมาณ 3) ส่งเสริมการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชน และ 4) การพัฒนาบูรณาการดำเนินงานตามภารกิจของคณะสงฆ์สู่คุณธรรมและรับผิดชอบ

ต่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจรัญ ภูริโกวิท (พรมเลิศ) (2562) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีเชิงพุทธบูรณาการ ผลจากการศึกษาพบว่า แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีมี 6 วิธี ทุกแนวทางก็ได้พบกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร จึงได้เสนอให้นำหลักพุทธธรรมมาใช้อุบายบูรณาการแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีเชิงพุทธบูรณาการมี ดังนี้ 1) ด้านการปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย ข้อบังคับ คำสั่ง โดยมีธรรมเข้ามาบูรณาการ เพราะช่วยทำให้เกิดความเจริญในหมู่คณะ 2) ด้านการศาสนศึกษา จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ รวมทั้งการส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้ศึกษาพระธรรม โดยมีหลักไตรสิกขาเข้ามา มีศีล ฝึกฝนอบรมพัฒนาตน สมาธิ มีจิตแน่วแน่ต่อการเรียนรู้ ปัญญา ความฉลาดรอบรู้ 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จัดการเรียนที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนา โดยมีหลักสังคัตถุเข้ามาบูรณาการ เพราะเป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น เป็นการเอื้ออาทรเกื้อกูลทางด้านการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่ ทำให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้ว น้อมนำไปปฏิบัติได้ มีหลักพุทธวิธีการสอนเข้ามาบูรณาการ เพราะการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในระดับต่างๆ 5) ด้านการสาธารณูปการ ดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาวัดทางด้านวัตถุภายในวัด 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ดำเนินงานช่วยสังคมทั้งทางจิตใจและวัตถุในรูปแบบต่างๆ โดยมีหลักสาราณียธรรมเข้ามาบูรณาการ เป็นการสงเคราะห์ที่ให้ความช่วยเหลือต่อสาธารณชน ที่จะได้นำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างมีคุณค่าต่อไปได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอัศรพงษ์ พูลผล (2561) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดชุมพร พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสต้องมีความเข้าใจหน้าที่ของตนเองและมีแบบแผนในการดูแลพระภิกษุและสามเณรให้ปฏิบัติได้ถูกต้อง ด้านการศาสนศึกษาควรจัดการศึกษาให้พระภิกษุและสามเณร มีความรู้ทั้งในส่วนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี และปริยัติสามัญ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรส่งเสริมการศึกษาสำหรับเยาวชนและประชาชนทั่วไป ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้มีความสามารถในการเผยแผ่ การจัดปฏิบัติธรรม ด้านการสาธารณูปการ ควรปรับปรุงภูมิทัศน์วัดให้ความร่มรื่น สวยงามสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็นให้มีความคุ้มค่าในการใช้สอยด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น สร้างถนนสร้างโรงพยาบาลดูแลพระภิกษุสามเณรผู้เจ็บไข้ นำสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ (สำหรับองค์กรคณะสงฆ์)

1.1 ควรมีการศึกษาสภาพ ปัญหาและอุปสรรคในทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทย ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามภารกิจภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวางแผนดำเนินงานเน้นสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการนำไปเป็นแนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ควรมีการศึกษาคุณลักษณะขององค์กรคณะสงฆ์และการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรคำนึงความแตกต่างของกลุ่ม จำนวน พระสงฆ์และสามเณรภายในวัด โดยคำนึงถึงประสิทธิผลของการดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

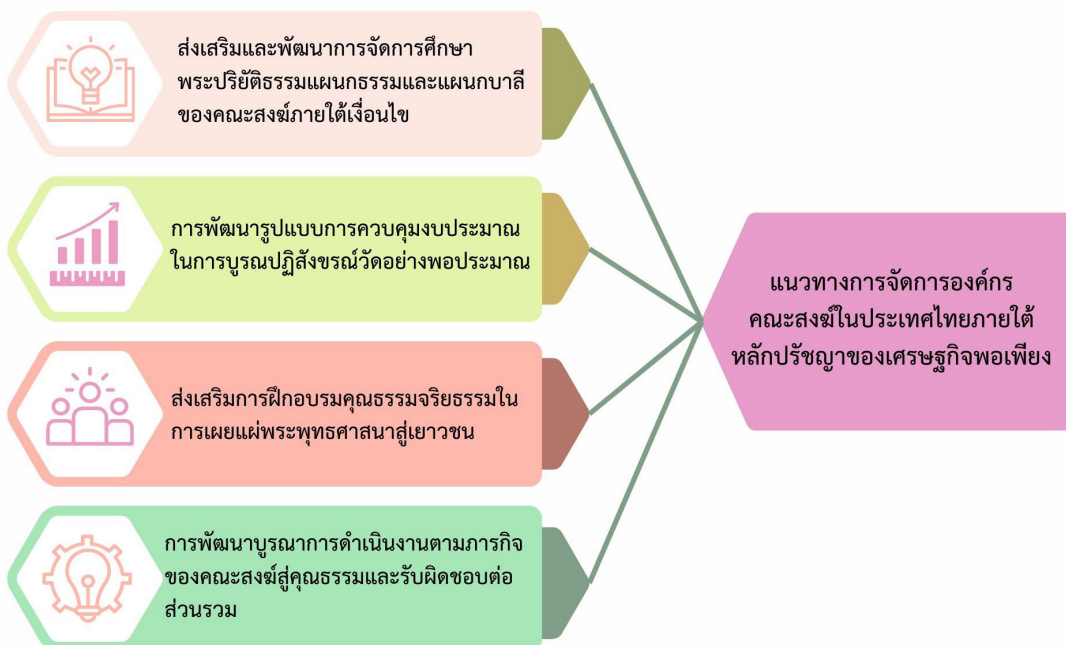
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเรื่องแนวทางประสิทธิผลของการดำเนินการกิจคณะสงฆ์ด้านการเรียนพระพุทธานุสา โดยศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเรื่องการแสดงธรรมของพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้คู่คุณธรรม และด้านการสาธารณูปการ โดยศึกษาเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้มีการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในการจัดการควบคุมงบประมาณได้อย่างพอประมาณและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.2 ควรวิจัยแนวทางประสิทธิผลของการดำเนินการกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการช่วยเหลือสงเคราะห์ โดยศึกษาเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร เพื่อเพิ่มความรู้ คู่คุณธรรมเพื่อให้มีการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ มีการประสานงานในการฝึกอบรมพระธรรมตามภารกิจและการสนับสนุนงบประมาณอย่างพอประมาณ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและกำหนดเป็นแนวทาง 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภายใต้เงื่อนไขการรอบรู้ 2) การพัฒนารูปแบบการควบคุมงบประมาณในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างพอประมาณ 3) ส่งเสริมการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชน และ 4) การพัฒนาบูรณาการดำเนินงานตามภารกิจของคณะสงฆ์สู่คุณธรรมและรับผิดชอบต่อส่วนรวม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2560). *แผนยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2565)*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- ปริญญา สิริอิตตะกุล. (2555). การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว: การวิจัยทางสังคมศาสตร์. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 1(1), 13-23.
- พระครูปลัดอริยาดี สุวณฺโณโชโต (ทรงกิจ วิสวการ). (2558). *รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสันติธรรมมาภิรัต (บุญชัย สันติโกโร). (2557). *การพัฒนาแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจรัญ ภูริโกวิท (พรมเลิศ). (2562). *แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีเชิงพุทธบูรณาการ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาปรีชา เขมนนโท (เหล่าทวีคุณ). (2561). *การประยุกต์หลักกัทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศรณชัย มหาบุญโญ. (2556). *การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอัครพงษ์ พูลผล. (2561). *แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์สังกัดมหานิกาย: กรณีศึกษาการบริหารของเจ้าอาวาสของวัดในจังหวัดชุมพร*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). *การพัฒนาองค์การไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้*. เข้าถึงได้จาก <https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/1049/iid/45486>
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Educational Administration*. (8th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Fayol, H. (1916). *General and industrial management*. London: Sir Isaac Pitman and Son.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1997). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.

